

" Waterkwaliteit en visbestand in het Albertkanaal anno 2020 "

1. Inleiding

Het Albertkanaal verbindt de Maas stroomafwaarts Luik met de haven van Antwerpen. Het kanaal werd aangelegd onder meer met het oog op een snellere en betere verbinding tussen het Luikse industriegebied en de haven van Antwerpen, ter vervanging van de Kempische kanalen.

Het Albertkanaal wordt gevoed met water uit de Maas. Het volgt de Maasvallei tot Ternaaien, beschrijft vervolgens een boog rond Maastricht en buigt dan te Briegden, waar het Kanaal Briegden-Neerharen uitmondt, naar het westen. Van Hasselt tot Kwaadmechelen vervangt het Albertkanaal het voormalige Vertakkingskanaal naar Hasselt en vanaf Herentals, waar het het Kanaal Bocholt-Herentals ontvangt, het vroegere Kempische Kanaal. Te Viersel staat het via het Netekanaal in verbinding met de Nete en de Rupel.

2. Waterkwaliteit

a) Huidige toestand

De fysisch-chemische kwaliteit van oppervlaktewater wordt volgens de Europese kaderrichtlijn Water ingedeeld in 5 klassen: slecht, ontoereikend, matig, goed en zeer goed.

Het meest recente jaar waarvoor alle meetgegevens volledig afgewerkt en beschikbaar zijn is 2018. Deze gegevens zijn ook verwerkt in de ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027. Daarom geven we 2018 als meest recente toestand weer in de hierna volgende vergelijking van de meetgegevens.

De fysisch-chemische kwaliteit (als samenvatting van 5 gidsparameters: stikstof, fosfor, geleidbaarheid, zuurstof en pH) van het waterlichaam Albertkanaal is "matig" in 2015 en "slecht" in 2018.

De totale biologische waterkwaliteit voor 2015 is "ontoereikend" voor het Albertkanaal. In 2018 is dit nog steeds het geval.

b) Toekomstperspectieven

Het Albertkanaal wordt in het bekkenspecifieke deel voor het Benedenscheldebekken van het ontwerp-stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 geprioriteerd als een waterlichaam klasse 3, de goede ecologische toestand wordt vooropgesteld in 2027 of erna van zodra natuurlijk hersteld, mits uitvoering van de acties opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027.

Het Albertkanaal heeft in Vlaanderen een belangrijke rol voor de binnenscheepvaart én drinkwaterproductie.

In Oelegem wint Water-Link uit het kanaalwater drinkwater voor de regio Antwerpen.

Alle oppervlaktewaterwinningen gebruikt voor de productie van drinkwater zijn zeer kwetsbaar aangezien ongewenste stoffen de kwaliteit rechtstreeks kunnen beïnvloeden. Voor de zeven bestaande oppervlaktewaterwinningen werden in het kader van het vorige stroomgebiedbeheerplan prioritair gebieden bronbescherming afgebakend. De afstroomgebieden van de waterlopen stroomopwaarts van de innamepunten van de drinkwatermaatschappijen bepalen de prioritair gebieden oppervlaktewaterwinningen.

In het stroomgebiedbeheerplan is volgende maatregel opgenomen voor de prioritair gebieden oppervlaktewaterwinning (groep 4B_C): herstellen en beschermen van de oppervlaktewaterkwaliteit ter hoogte van de drinkwaterbeschermingszones.

Voor deze maatregel worden 11 generieke acties geformuleerd. Deze acties willen de risico's en de impact op de verontreiniging van oppervlaktewater bestemd voor de productie van drinkwater terugdringen. In deze generieke acties wordt het kader uitgewerkt of gebeurt de opvolging op Vlaams niveau.

Er wordt vanuit gegaan dat deze acties ook bijdragen tot het bereiken van de goede toestand in 2027.

3. Afvissingen

a) Afvissing in 2017

De laatste bemonsteringen op het Albertkanaal door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) dateren van 2017. Het kanaal werd op zeven locaties bevist door fuikvisserij en op twee locaties via elektrovisserij.

In totaal beviste het INBO 460 meter oever elektrisch en werden er 14 schietfuike geplaatst voor twee dagen. Ze ving 2812 vissen met een totaalgewicht van ongeveer 102 kg, verdeeld over 17 soorten. Blankvoorn en baars domineren in aantallen met respectievelijk 46% en 27%. De exoot zwartbekgrondel is goed voor 11%. De overige soorten vertegenwoordigen elk minder dan 5%. Wat de biomassa betreft, is paling dominant (41%), gevolgd door baars (29%) en snoekbaars (14%) (zie : TABEL A = Bijlage 3).

De op basis van de vangsten geraamde aantallen en gewichten van elke soort werden per staalnamepunt becijferd. De aanwezigheid van veel vis in de plasberm toont aan dat de aanleg van dergelijke plaatsen (waar vissen beschutting vinden, zich kunnen voortplanten en opgroeien) een grote meerwaarde bieden in kanalen. Zeker in kanalen die druk bevaren worden en vissen bijna continu verstoord worden.

De 'grootte' van het visbestand is eerder een onduidelijke variabele. Men kan hier het aantal soorten, de biomassa of het aantal individuen onder verstaan. Internationaal wordt de kwaliteit van een visbestand uitgedrukt onder de vorm van een index, de Ecologische Kwaliteits Ratio (EQR). De EQR voor het kanaal bedraagt 0,51 en valt hiermee in de klasse van de 'matige kwaliteit'. We merken op dat het Albertkanaal een moeilijk af te vissen kanaal blijft gezien de betonnen oevers en het feit dat het een druk bevaren water is.

b) Vergelijking met vorige afvissingen

De vorige uitgebreide bemonstering van het Albertkanaal dateert van 2008. Er werden toen 15 vissoorten gevangen in lage densiteiten. Qua aantallen en gewichten domineerden baars en paling. De vangsten waren aanzienlijk lager dan in 2017. De EQR in 2008 bedroeg dan ook slechts 0,24 en viel hiermee in de klasse van de 'slechte' kwaliteit.

c) Tot slot

Opvallend is de recente kolonisatie van de invasieve soorten marmergrondel, Kesslergrondel en vooral zwartbekgrondel op het kanaal.

In 2008 trof men deze soorten nog niet aan op het Albertkanaal.

In 2010 en 2012 werden respectievelijk zwartbekgrondel en Kesslergrondel voor het eerst gemeld door hengelaars. Van Kesslergrondel ving het INBO in de campagne van 2017 slechts één exemplaar, maar van zwartbekgrondel is de toename en uitbreiding enorm. Marmergrondel werd in de campagne van 2017 voor het eerst gevangen.

In 2015 werd ook melding gemaakt van de vangst van Pontische stroomgrondel. Door concurrentie om voedsel en geschikte leefruimte zou deze invasieve vissoort inheemse, bodembewonende soorten kunnen verdrijven.

Alle resultaten zijn terug te vinden in rapporten op de INBO website (<https://pureportal.inbo.be/>) en in de INBO databank (VIS: <http://vis.inbo.be>).

TABEL A

Bijlage 3 Overzichtstabel van de totale vangsten op het Albertkanaal met per soort: de geviste aantallen (N) met fuiken (f), elektrisch (e) en totaal (tot), de aantalpercentages (N%), de geviste biomassa (G in g) en de gewichtspercentages (G%).

Vissoort	Ne	Nf	Ntot	N%	Ge	Gf	Gtot	G%
alver	2	0	2	0,07	4,5	0	4,5	< 0,01
baars	14	767	781	27,38	401,7	29060,1	29461,8	28,95
bittervoorn	41	0	41	1,44	120,2	0	120,2	0,12
blankvoorn	1244	77	1321	46,32	5741,7	3554,4	9296,1	9,13
brasem	1	2	3	0,11	3,4	2475,8	2479,2	2,44
giebel	66	0	66	2,31	833,7	0	833,7	0,82
Kesslergrondel	1	0	1	0,04	10,4	0	10,4	0,01
marmergrondel	26	0	26	0,91	25,9	0	25,9	0,03
paling	7	149	156	5,47	978,2	40412,5	41390,7	40,67
pos	0	3	3	0,11	0	34,2	34,2	0,03
rietvoorn	4	0	4	0,14	13,8	0	13,8	0,01
snoek	1	0	1	0,04	620,8	0	620,8	0,61
snoekbaars	0	66	66	2,31	0	14577,9	14577,9	14,32
winde	13	0	13	0,46	149,9	0	149,9	0,15
zeelt	1	0	1	0,04	179,5	0	179,5	0,18
zonnebaars	26	0	26	0,91	49,1	0	49,1	0,05
zwartbekgrondel	129	172	301	10,55	283,3	2081,8	2365,1	2,32

VERBEIREN Marc

oktober 2020

{ BRON : schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger mevrouw Gwenny DE VROE in het Vlaams Parlement ; zie :

vraag gesteld aan de minister van Omgeving (Leefmilieu) Zuhail DEMIR :
“ *Bulletin van Vragen en Antwoorden* “ , Vlaams Parlement , zitting 2020-2021 , vraag nr.
973 van 2 september 2020 } .